

Foto's: Louis Bolk Instituut

Kijken naar een gat

De neerslag heeft de Wieringermeer niet gemist. Op veel percelen staat water; in het beste geval staan alleen de sporen vol. „De structuur van de bodem wordt nu op een hoop percelen met zware machines kapot gereden”, weet ecologisch akkerbouwer Sebastiaan Hermus in Middenmeer (NH). „Nu is ook duidelijk te zien waar in het verleden is geknoeid.”

De akkerbouwer, die onder meer aardappelen, suikerbieten en sluitkool verbouwt, heeft enkele weken geleden een cursus gevolgd om meer inzicht in de bodemstructuur te krijgen. Hij graaft nu regelmatig een kuil om te kijken wat er in de teeltlaag en daaronder gebeurt. De eerste keer brak prompt zijn spade. „Zo'n kuil is verhelderend. Je ziet duidelijk welke voordelen minder intensieve landbouw heeft.” Hermus teelt al heel lang veel graan en luzerne. Het gat in de grond liet zien dat de structuur van die percelen goed is.” Hermus beseft dat het voor ecologische akkerbouwers eenvoudiger is de percelen rust te gunnen, omdat zij hogere prijzen voor hun producten ontvangen dan gangbare telers. Een biologische teler is ook

afhankelijker van zijn grond, omdat hij geen kunstmest mag gebruiken. „Mijn grond moet meer leveren dan een gangbaar perceel. Ik wordt harder afgestraft dan een gangbare akkerbouwer.” Zijn aanpak werpt vruchten af. Na vier jaar luzerne en graan constateert hij hogere opbrengsten en een betere kwaliteit.

Hermus verwacht dat gangbare collega's andere afwegingen maken. „Je legt niet zomaar je hele boerderij in de luzerne. Het vergt zorgvuldig plannen en uiteindelijk gaat het om het rendement. Ik doe het niet voor de wurmen.”

Nieuwsgierig naar structuur

De spinazie van Jacob Broersen in Andijk (NH) heeft het dit jaar zwaar te verduren gehad. Zes weken heeft de teler niet of nauwelijks kunnen oogsten. Bijna een kwart van de jaaropbrengst ging al verloren. „Eerst extreme droogte en daarna extreme nattigheid. Dat maak je maar eens in de vijftig jaar mee.” Het maakt hem wel extra nieuwsgierig naar de structuur van de bodem. „Ik heb in onze percelen ook veel plekken gezien waar het water niet wegliep. Ik wil wel weten hoe dat komt.”

„Telers kennen de grond niet. Je staat er meestal op, niet in”, vat Jan Bokhorst van het Louis Bolk Instituut droogjes samen. Toch is het volgens hem nuttig om eens kuil te graven. „Met een perceel moet de tuinder zijn brood verdienen. Het is vreemd dat er zo weinig aandacht is voor de bodemstructuur.”

Engels raaigras

Tijdens de cursus werd de dwarsdoorsnede van de eerste meter beoordeeld. De wormgangen en de goede doorworteling zijn een goed teken.

Net als Hermus heeft Broersen de cursus gevolgd. Hij wil in november zelf een gat spitten. „Ik weet nu waar ik naar moet kijken.” Van de kuil op de cursus was hij onder de indruk. „Je kon de storende laag zo zien zitten.”

De vraag wanneer het perceel begaanbaar is, bezorgt menig teler hoofdbrekens. Zeker in een nat najaar. Als de buurman gaat rijden, begint het bloed meestal te kriebelen. Een ander pakt een kluit en wrijft die fijn tussen de vinger om de vettigheid te controleren. „Een plant kan dat niet”, zegt Jan Bokhorst van het Louis Bolk Instituut. Hij heeft samen met Yorick van Leeuwen van Proeftuin Zwaagdijk de bodemstructuurcursus gegeven. „De beoordeling laat vaak te wensen over.”

Bokhorst trok de afgelopen weken met Van Leeuwen en een aantal telers het land in om aan de hand van een groot gat te kijken hoe het staat met de bodemstructuur.

„Structuurproblemen worden vaak veroorzaakt door de tuinder of de loonwerker. De grond in West-Friesland is van nature niet dicht. Veel telers beoordelen op dezelfde manier of ze met de trekker het land op kunnen als veertig jaar

terug. De machines zijn echter veel groter en zwaarder geworden met alle gevolgen voor de structuur.” Een slechte bodemgesteldheid leidt tot een zwak en kwetsbaar gewas na opkomst. Bokhorst: „Vroeger kon met zwakkere rassen twee keer kool geteeld worden in een seizoen. Dat lukt nu niet meer, ondanks de betere rassen. Dat is vooral een gevolg van de slechte structuur.”

De beste oplossing is vaste mest. Tot dusver kiezen alleen biologische tuinders daarvoor, omdat zij geen kunstmest kunnen gebruiken. Voor gangbare telers is vaste mest kostbaar. „Het is wel de ideale oplossing voor telers die tien, vijftien jaar vooruit willen op het perceel”, aldus Bokhorst. Groentetelers gebruiken meestal gehuurde percelen en dat maakt het gebruik van vaste mest alleen maar onaantrekkelijk.

Gangen stuk

Vaker wordt gekozen voor een snelle oplossing voor een verslechte bodem: woelen. „Dat is bijna nooit goed”, stelt Bokhorst. „Grond herstelt zichzelf. Woelen maakt een hoop stuk. Alle wormgangen bijvoorbeeld. Die geven de

bodem lucht en maken afvoer van het water mogelijk. Na het woelen is de bodem wel beter te bewerken, maar daarna zakt de laag in elkaar en wordt de grond alleen maar gevoeliger voor verslemping.” Volgens Bokhorst is het beter als de grond eens goed opdroogt. „De scheuren die in de zomer ontstaan, zijn bijvoorbeeld goed. In elk geval beter dan mechanische grondverbetering.”

De wormgangen zijn essentieel. Daarop wordt ook gelet in de kuil. In een goede bodem zijn ten minste drie soorten wormen te vinden. Elk type heeft een eigen plek: bovenop de grond, in de teeltlaag en in de laag eronder. De worm in de diepste laag maakt verticale gangen die belangrijk zijn voor de afwatering. De wormen in de teeltlaag zorgen voor lucht en water en de worm aan de oppervlakte trekt bladresten in de grond en verbetert de humus.

Groenbemester

Volgens Van Leeuwen en Bokhorst wordt ook vaak de verkeerde groenbemester gekozen. „Ik heb in deze omgeving veel facelia gezien en dat is een slechte groenbemester in de koolteelt. Facelia geeft

veel gewas boven de grond en weinig wortels. Daar heb je niet veel aan, ook niet voor de stikstofvoorziening. Grassen en granen zijn beter, omdat de wortels veel dieper komen. Bladrammenas kan ook helpen als de onkruiddruk te hoog wordt.”

In de kuilen die tijdens de cursus zijn bekeken, was het effect van de verscheidene groenbemesters goed zichtbaar, aldus spinazieteler Broersen. Hij heeft zelf het afgelopen jaar een proef gedaan met acht hectare gele mosterd. „Dat werkt uitstekend. Je zaait het na de oogst en je hoeft tot het voorjaar het land niet meer op. Dat scheelt heel veel spuiten en je verpest de structuur niet met al die spuitsporen.”

Hij heeft ook met argusogen naar het graszaad van zijn buurman gekeken. „Dat is ook een mooie teelt. Het voordeel is dat het niet naar de grasdrogerij gaat. Want daarvoor gebruiken ze zware machines. Maar voor graszaad moet wel markt zijn.”

Hans van der Lee

in de grond

Phacelia

Luzerne

Rogge